

KULTTUURISTA VETOVOIMAA

Nurmeksen kaupungin kulttuuristrategia 2018-2022

*KVAL 31.5.2018 § 40
HVLTK 24.1.2019 § 4
HVLTK 26.5.2020 § 34*

Sisältö

1. Esittely: Nurmeksen kaupungin kulttuuripalvelut	
Kaupunginkirjasto.....	6
Kulttuurityö.....	7
Museo.....	8
2. Kulttuuripalveluiden tulosalueen yhteiset tavoitteet strategiakaudelle	
2.1. Hyvää kannattaa odottaa: kaikkien yhteinen kulttuuritalo Nurmes-talo avautuu vuoden 2021 aikana.....	9
2.2. Nurmeksen kulttuuriympäristöt ja elinvoimaiset kylät.....	11
2.3. Järjestöt ovat voimavara.....	12
2.4. Kulttuurin käyttäjiksi opitaan nuorina.....	13
2.5. Kulttuuripalvelujen saavutettavuuden varmistaminen.....	14
3. Kulttuuripalvelujen tulosityksikkökohtaiset tavoitteet	
3.1. Kirjasto edistää lukemista ja kirjastopalvelujen saatavuutta.....	15
3.2. Nurmeksen Joulumusiikki, kaupungin taidekokoelma ja tiivistettyjen kulttuuriviikkojen luominen kulttuurityön painopisteinä.....	16
3.3. Museo panostaa kokoelmatyöhön ja näyttelytoimintaan...20	
3.4. Tuetaan ihmisten kohtaamista ja osallisuutta	20
4. Kulttuuristrategian toteutumisen seuranta.....	22
Liite	
Nurmeksen museon kokoelmapolitiikka (hyväksytty hyvinvointilautakunnassa 27.3.2018, päivitys 26.5.2020)	

1. Esittely: Nurmeksen kaupungin kulttuuripalvelut

Kaupunginkirjasto, museo ja kulttuurityö muodostavat Nurmeksen kaupungin kulttuuripalveluiden tulosalueen. Kaikki yksiköt toimivat vuonna 1991 käyttöön otetussa Nurmes-talossa, museo myös Ikolassa. Vuoden 2020 ajan ja Nurmes-talon peruskorjauksen valmistumiseen asti käytetään väistötiloja. Nurmeksen pääkirjasto palvelee Kauppatori 3:ssa, museon vaihtuvat näyttelyt järjestetään Kopin museossa (Kirkkokatu 20) ja kulttuuritilaisuuksia viedään eri tiloihin.

Kulttuuripalvelujen yksiköiden toiminta on laissa määriteltyä.

Kirjastolain (Laki yleisistä kirjastoista 29.12.2016/1492) mukaan yleisen kirjaston toiminnan järjestäminen on kunnan tehtävä.

Kirjastopalvelut ovat kaikenikäisten kuntalaisten peruspalveluja. Uudistetun kirjastolain mukaisesti kirjaston perustehtävä on palvella kaikkia väestöryhmiä. Kaikille on taattava tasavertainen pääsy tiedon- ja kulttuurin lähteille sekä perustaidot informaation kriittiseen käyttöön. Kirjastosta kansalainen saa omaan osaamis- ja tietotasoonsa suhteutettua luotettavaa tietoa. Kirjastopalveluiden toteutuksessa otetaan huomioon erityisryhmien tarpeet.

Tietoyhteiskunnassa luotettavan tiedon saatavuuden ja kriittisen lukutaidon merkitys kasvaa. Yleinen kirjasto edistää tiedon ja kulttuurin tasavertaista saatavuutta sekä tukee kansalaisten digitaalisia valmiuksia. Kirjastot ehkäisevät merkittävästi syrjäytymistä ja kuilun levenemistä kansalaisten digitaalisessa osallisuudessa.

Lukemisen edistäminen on kirjaston lakisääteinen tehtävä. Kirjaston merkitys lukutaidon oppimisessa, ylläpitämisessä sekä lukemaan innostamisessa on korostunut. Perinteinen lukutaito on pohjana medialukutaidolle. Siihen kuuluvat taito hakea tietoa, kyky arvioida ja verrata tiedonlähteitä sekä taito soveltaa tietoa omaan käyttöön. Lukutaito on niin osallisuuden kuin digipalvelujenkin käytön perusedellytys.

Lakisääteisesti kirjaston asiakkaiden käytettävissä tulee olla riittävä määrä ammattitaitoista kirjasto- ja tietopalvelualan henkilöstöä. Tämän lisäksi kirjastolla tulee olla uusiutuva kirjastoaineisto sekä tarvittava välineistö. Lain mukaan kirjaston omien kokoelmien käyttö kirjastossa ja niiden lainaus on maksutonta.

Kirjaston yhteiskunnallista tehtäväkenttää ovat osallisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden mahdollistaminen sekä yhdenvertaisuuden ja kestävän kehityksen edistäminen.

Yleisen kirjaston tehtävät:

- 1) tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin;
- 2) ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa;
- 3) edistää lukemista ja kirjallisuutta;
- 4) tarjota tietopalvelua, tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon;
- 5) tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan;
- 6) edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua.

Kuntalain mukaan kunnan tulee kuulla asukkaitaan yleisiä kirjastoja koskevissa keskeisissä päätöksissä. Kunnan velvollisuus on huolehtia asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista (Kuntalaki 410/2015, 22§). Kunnan tulee tehdä tarpeen mukaan yhteistyötä muiden viranomaisten, kirjastoalan toimijoiden ja yhteisöjen kanssa.

Strategiassaan kirjasto huomioi omien tulevaisuuden suuntaviivojensa lisäksi muiden tahojen tulevaisuuden linjauksia. Nurmeksen kaupunginkirjaston strategian taustalta löytyvät alaa ohjaava lainsäädäntö, lukuisat valtakunnalliset linjaukset kirjasto- ja tietopalvelualalta sekä Nurmeksen kaupungin ja kulttuuripalveluiden tulosalueen yhteiset linjaukset.

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019) astui voimaan 1.3.2019. Lain 3 § määrittelee kunnan tehtävät seuraavasti:

Kunnan tehtävänä on järjestää kulttuuritoimintaa. Tämän tehtävän toteuttamiseksi kunnan tulee:

- 1) edistää kulttuurin ja taiteen yhdenvertaista saatavuutta ja monipuolista käyttöä;
- 2) luoda edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle;
- 3) edistää kulttuurin ja taiteen harrastamista sekä niihin liittyvää kansalaistoimintaa;
- 4) tarjota mahdollisuuksia kulttuurin ja taiteen eri muotojen ja alojen tavoitteelliseen taide- ja kulttuurikasvatukseen;
- 5) edistää kulttuuriperinnön ylläpitämistä ja käyttöä sekä paikallista identiteettiä tukevaa ja kehittävää toimintaa;
- 6) edistää kulttuuria ja taidetta osana asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä paikallista ja alueellista elinvoimaa;
- 7) edistää kulttuurista vuorovaikutusta ja kansainvälistä toimintaa ja toteuttaa muita kulttuuriin ja taiteeseen liittyviä toimia.

Museon toimintaa rahoitetaan myös valtionosuuksilla. Voimassa olevan museolain (314/2019) tavoitteena on ylläpitää ja vahvistaa yksilöiden ja yhteisöjen ymmärrystä ja osallisuutta kulttuurista, historiasta ja ympäristöstä; edistää kulttuuri- ja luonnonperinnön

sekä taiteen säilymistä tuleville sukupolville; edistää yhteisöllisyyttä, jatkuvuutta ja kulttuurista moninaisuutta sekä edistää sivistystä, hyvinvointia, yhdenvertaisuutta ja demokratiaa.

Ammatillisten museoiden käyttökustannuksiin myönnettävän valtionosuuden tavoitteena on edistää kulttuuriperinnön kattavaa tallentamista sekä monipuolisten, alueellisesti kattavien ja yhteisölleen merkittävien museopalveluiden saatavuutta. Valtionosuuden saamisen edellytykset on kirjattu museolakiin. Museolaissa on säädetty, että museolla on toiminnasta vastaava päätoiminen johtaja, jolla on virkaan tai tehtävään soveltuva ylempi korkeakoulututkinto, johtamistaito ja tehtävän edellyttämä riittävä perehtyneisyys museon toimialaan ja tehtäviin. Lisäksi museolla on oltava vähintään kaksi päätoimisessa palvelusuhteessa työskentelevää museoalan asiantuntijaa, joista toinen voi olla samalla museon johtaja, ja joilla on soveltuva korkeakoulututkinto sekä suoritettut museologian perusopinnot. Museolla on oltava myös riittävä määrä muuta henkilöstöä. Nurmeksen museon henkilökuntaan kuuluvat museonjohtaja, konservaattori ja museoassistentti.

Museon toimintaa ohjaavat kaupunginhallituksen vuonna 2019 vahvistamat säännöt. Niiden lisäksi toimintaa ohjaavat kaupungin johtosäännöt ja strategiat sekä Suomen lait ja asetukset sekä Kansainvälisen museoneuvoston (ICOM) museotyön eettiset säännöt. Museolain lisäksi toimintaa ohjaavat mm. Muinaismuistolaki, rakennusperintölaki, maankäyttö- ja rakennuslaki, tietosuojalaki sekä tekijänoikeuslaki. Nurmeksen museon tallennustyötä ohjaa kokoelmapolitiikka, joka on tämän strategian liitteenä.

***

Kunnan päätehtävänä on huolehtia asukkaiden elämisen mahdollisuuksista sekä yritysten ja yhteisöjen elinvoimaisuudesta. Sivistyssektori on yksi merkittävimpiä kuntien sektoreita, ja kulttuuripalvelut ovat tärkeä osa sitä.

Nurmeksen kaupungin organisaatiossa kulttuuripalvelut sijoittuvat hyvinvointipalvelujen toimialalle, jonka neljä tulosaluetta ovat opetus- ja koulutuspalvelut, varhaiskasvatuspalvelut, vapaa-aikapalvelut ja kulttuuripalvelut.

Kulttuuripalveluiden merkitys alueen elinvoimaisuuden ja kuntalaisten hyvinvoinnin kannalta on suuri. Jokaisella on oikeus kulttuuripalveluihin iästä, kulttuuritaustasta ja elämäntilanteesta riippumatta. Kulttuuripalvelut ovat luonteva osa kuntalaisten jokapäiväistä elämää.

Nurmeksen ja Valtimon kuntaliitoksen vaikutukset näkyvät tulosalueen toiminnassa:

- Nurmeksen kaupunginkirjastolla on kaksi yksikköä: Nurmeksen pääkirjasto ja Valtimon lähikirjasto. Lisäksi kirjastoauton reitit ulotetaan Valtimon pitäjän alueelle vuoden 2020 aikana.
- kulttuuritilaisuuksia järjestetään myös Valtimon pitäjän alueella;
- Nurmeksen museon tallentamisvastuu ulottuu Valtimon pitäjän alueelle;
- yhdistysyhteistyö, lapsiperhetoiminta ja digitaalisten palvelujen käytön ohjaus ulottuvat

Valtimon pitäjän alueelle;

- Leader-rahoitteinen Valtimon kohtaamispaikka -hanke sijoittuu kulttuuripalvelujen tulosalueelle ja kestää ainakin vuoden kesäkuun 2021 loppuun asti. Hankkeen tavoitteena on tukea järjestöjen toimintaa ja toteuttaa myös konkreettinen, kaikille avoin kohtaamispaikka Valtimolle Kuntalaisten talolle;
- Kuntalaisten talosta muodostuu vuonna 2020 tehtävän remontin jälkeen vetovoimainen kulttuuripalvelujen keskittymä Valtimon pitäjään. Juhlasali on erinomainen tila kulttuuritilaisuuksille.
- Valtimon pitäjän elinvoimaiset yhdistykset nostavat omalla panoksellaan järjestökentän vireyttä.

Kaupunginkirjasto

Nurmeksen kaupunginkirjasto on sivistyksen ja tiedon asiantuntijaorganisaatio, jonka toiminnan päämääränä on edistää kaikenikäisten lukutaitoa, osallisuutta ja aktiivista kansalaisuutta. Yksittäinen kirjasto ei toimi yksin, vaan on verkottunut muiden kirjastojen kanssa. Se toimii osana kansallista ja kansainvälistä kirjasto- ja tietopalveluverkkoa.

Vuoden 2020 alusta alkaen Nurmeksessa on ollut kaksi palvelevaa kirjastoa. Pääkirjasto sijaitsee Nurmeksen kaupungin keskustassa osoitteessa Kauppatori 3 (ent. Pop-pankin tilat) ja Valtimon lähikirjasto Valtimon koulukeskuksen läheisyydessä osoitteessa Sepänkatu 6. Kirjastoauto palvelee yhden kirjastovirkailijan voimin taajama- ja haja-asutusalueilla sekä päiväkodeissa ja kouluissa.

Pääkirjasto on toiminut kesäkuusta 2019 alkaen väistötiloissa. Pääkirjastossa työskentelee kirjastotoimenjohtajan lisäksi kaksi kirjastonhoitajaa ja neljä kirjastovirkailijaa.

Valtimon lähikirjastossa työskentelee yksi kirjastovirkailija. Asiakkaat pääsevät asioimaan Valtimon kirjastoon omatoimisesti vuoden jokaisena päivänä. Henkilökunta on paikalla arkisin ja joka toinen lauantai talviaukioloaikoina.

Nurmeksen kaupunginkirjaston toiminnan painopisteet ovat kokoelman uudistamisessa, asiakaskeskeisyydessä ja saavutettavuuden edistämisessä. Kirjastojen aiemmin erilliset kokoelmat yhdistetään ja aloitetaan osittainen kellutus. Asiakaslähtöisyyteen tähdätään luomalla uutta palvelu- ja kohtaamiskulttuuria sidosryhmiä kuuntelemalla ja toimintaa asiakkaiden kanssa kehittämällä.

Kaikki kuntalaiset tavoittaakseen kirjasto toimii verkostomaisessa yhteistyössä hallintorajat ylittäen. Kumppanuustoiminta Siun Soten perhe- ja sosiaalityön kanssa on mahdollistanut kirjastopalvelujen uudenlaisen jalkauttamisen. Kumppanuustoiminta ja pop up -toimintamalli parantavat kirjastopalvelujen saatavuutta, vaikuttavuutta ja palveluiden toteuttamisen taloudellisuutta. Sosiaali- ja terveyssektorin kanssa tehtävällä yhteistyöllä kir-

jasto vahvistaa lapsiperheiden hyvinvointia toiminta-alueellaan. Yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja koulun kanssa lisätään edelleen.

Saavutettavuutta edistetään kehittämällä hakeutuvia palveluita, erityisesti kirjastoautotoimintaa sekä käynnistämällä kirjaston kotipalvelutoiminta palvelemaan niitä asiakkaita, jotka eivät syystä tai toisesta kirjastotilaan pääse.

Kulttuurityö

Yleisen kulttuurityön vastuulla ovat Nurmes-talon ollessa käytössä Hannikaisen salin ja galleria Tykon toiminnot. Kulttuuritilaisuuksia järjestetään tarvittaessa myös muissa tiloissa. Bomban alueella sijaitseva kesäteatteri kuuluu hallinnollisesti kulttuurityölle.

Hannikaisen sali on 250-paikkainen, moneen käyttöön soveltuva sali. Konsertit, teatteri- ja tanssiesitykset sekä erilaiset luennot ja koulutustilaisuudet ovat salin pääasialliset käyttötarkoitukset. Lisäksi Hannikaisen salissa toimii yksityinen elokuvateatteri Kino Hannikainen.

Ympärivuotisen toiminnan lisäksi tapahtumatuotannon keskeinen kokonaisuus on vuosittain järjestettävä Nurmeksen Joulumusiikki. Konsertti- ja tapahtumasarja alkaa marraskuun lopulla ja päättyy joulun aikaan. Joulumusiikin taiteellisesta johtamisesta vastaa kaupungin organisaation ulkopuolinen asiantuntija, joka on vuodesta 2011 alkaen ollut MuM, oopperalaulaja Jussi Merikanto.

Galleria Tykossa järjestetään pääsääntöisesti taidenäyttelyitä. Galleria sijaitsee keskeisellä paikalla Nurmes-talossa.

Yhdistysten, yhteisöjen ja yksityishenkilöiden kulttuuritoimintaa avustetaan vuosittain jaettavilla toiminta- ja kohdeavustuksilla.

Taiteen perusopetuksen mukainen musiikinopetus ostetaan Lieksan kaupungilta. Pielisen Karjalan musiikkiopiston Nurmeksen toimipisteen toiminta rahoitetaan kuntaosuudella, joka sisältyy kulttuurityön määrärahoihin. Taiteen perusopetuksen mukainen tanssinopetus sisältyy Ylä-Karjalan kansalaisopiston tunteihin. Opetuksen järjestää Nurmeksen Seppöjen tanssijaosto, jonka kanssa kulttuurityö tekee läheistä yhteistyötä näytösten ääni- ja valotekniikan toteutuksessa.

Kulttuurityön henkilökuntaan kuuluvat kulttuurisihteeri, kaksi ääni- ja valoteknikkoa sekä palveluohjaaja.

Palveluohjaaja vastaa yhdistysten kanssa tehtävästä yhteistyöstä ja sen kehittamisestä. Palveluohjaaja tukee yhdistysten toimintaa tiedottamalla, kouluttamalla ja ohjaamalla yh-

distysten tarvitsemisissä asioissa. Palveluohjaaja luo ja ylläpitää ohjeita, nettisivuja ja yhteistyötä ohjaavaa asiakirjaa, jotta yhteistyö olisi avointa ja tasapuolista kaikille.

Palveluohjaaja koordinoi Nurmeksessa perhekeskuksen verkostotyötä ja kohtaamispaikka-toimintaa yhdessä avoimen päiväkodin henkilökunnan kanssa. Palveluohjaajan tehtävä on kartoittaa perheiden tarpeita, järjestää ohjelmaa ja tiedottaa perheitä yhdessä verkoston kanssa. Palveluohjaaja kokoaa ja päivittää perheille suunnattuja oppaita ja materiaaleja ennaltaehkäisevistä palveluista sekä työntekijöille suunnattua opasta verkoston tehtävistä. Palveluohjaaja vastaa toiminnan arvioinnista vuosittain.

Museo

Nurmeksen museo on museoammatillisesti hoidettu kulttuurihistoriallinen museo, joka saa valtionosuutta toimintansa rahoittamiseksi. Nurmeksen museo tallentaa, tutkii, säilyttää ja esittelee Nurmeksen alueen kulttuuriperinnettä Valtimo mukaan lukien. Toiminnan päämääränä on kulttuuriperinnön esittäminen ja elämysten tarjoaminen. Museo toimii myös oppimisympäristönä ja pyrkii monin tavoin edistämään elinikäisen oppimisen tavoitteita sekä kulttuuriperintö-, ympäristö- ja taidekasvatusta. Nurmeksen museo on kuunteleva ja yhteisöllinen sekä edistää kestävästä kehityksestä kaikessa toiminnassaan.

Nurmeksen museon toimitilat sijaitsevat Nurmes-talossa ja Ikolan museoalueella. Nurmes-talossa sijaitseva Kötsin museo (424 m²) esittelee Nurmeksen historiaa eri näkökulmista. Vaihtuvien näyttelyiden tilassa esitellään sekä omaa tuotantoa olevia että muiden museoiden tuottamia näyttelyitä. Ikolassa sijaitsevat museon toimisto, konservointi- ja säilytystilat, kesäisin avoinna oleva ulkomuseoalue sekä yhdistysten kokoontumis- ja juhlatilana toimiva Ikolan pirtti. Nurmes-talon remontin aikana ympärivuotista näyttelytoimintaa järjestetään tilapäisesti entisissä Kansallis-Osake-Pankin tiloissa Kirkkokatu 20:ssä.

Museon kokoelmiin kuuluu yli 20 500 esinettä sekä 83 000 valokuvaa ja negatiivia, joista 22 500 kuvan ja 2 570 esineen tiedot ovat digitaalisessa muodossa ja yleisön saavutettavissa muistiorganisaatioiden yhteisessä hakupalvelussa osoitteessa finna.fi. Museo hakee apurahoja projektiluontoisten hankkeiden järjestämiseen, kuten digitointiasteen nostamiseksi.

Museoiden valtakunnallisessa tallennus- ja kokoelmatyönjaossa (TAKO) Nurmeksen museon tallennusvastuualue on romanikulttuuri. Romanikulttuurin tallennus- ja dokumentointityön lisäksi museo osallistuu aktiivisesti romaniväestön yhdenvertaisuuden edistämiseen. Museo on mukana myös monissa sen toimialaan kuuluvissa valtakunnallisissa ja alueellisissa yhteistyöverkostoissa.

2. Kulttuuripalveluiden tulosalueen yhteiset tavoitteet strategiakaudelle

2.1. Hyvää kannattaa odottaa: kaikkien yhteinen kulttuuritalo Nurmes-talo avautuu vuoden 2021 aikana

2020

Yksiköiden toiminta peruskorjauksen aikana, jolloin Nurmes-talo on suljettu:

- Kirjasto palvelee väistötiloissa ja suurin osa kokoelmasta on Painotalolla varastoinnissa remontin loppuun saakka.
- Kötsin museon, galleria Tykon ja Hannikaisen salin toiminnot ovat keskeytyneinä ja/tai siirrettyinä muualle peruskorjauksen ajan.
- Ikolan museon ympärivuotiseen toimintaan Nurmes-talon peruskorjaus ei vaikuta.
- Kopin museo palvelee museon vaihtuvien näyttelyiden tilana.
- Varastotilaa tarvitaan kirjastolle, kulttuurityölle ja museolle. Asianmukaiset varastotilat sijaitsevat vuokratiloissa siihen asti, kunnes muutetaan takaisin Nurmes-taloon.
- Taiteen perusopetuksen mukainen tanssin ja musiikin opetus järjestetään Kirkkokadun koululla sekä Valtimolla Kuntalaisten talossa ja koululla.
- Vuoden 2020 aikana suunnitellaan Nurmes-talon kalusto- ja irtaimistohankinnat toteutettaviksi seuraavan vuoden aikana. Irtaimistoa uusitaan lähinnä kirjastossa sekä kokous- ja koulutustiloissa. Käyttökelpoiset ja uudistettuun Nurmes-taloon sopivat vanhat kalusteet hyödynnetään ja tarvittaessa entisöidään.

Toinen suuri hankintakokonaisuus on Hannikaisen salin esitystekniikan kalusto, jonka suunnittelu käynnistyy kevään 2020 aikana. Mittava laitekokonaisuus tulee olemaan käyttäjän hankinta vuoden 2021 alkupuolella.

2021–2022

2020-luvun Nurmes-talo on peruskorjauksen jälkeen nykyistä esteettömämpi rakennus. Kirjasto ja Kötsin museo palvelevat asiakkaita sujuvammin ja houkuttelevammin nykyaikaisissa tiloissaan. Hannikaisen sali ja galleria Tyko on varusteltu paremmin ja ajanmukaisesti erilaisten kulttuuritilaisuuksien ja näyttelyiden toteuttamista varten. Koko Nurmes-talo on terveellisempi tila kaikille käyttäjilleen. Tanssin ja musiikin opetukseen tarkoitetuissa tiloissa on parempi toimia parannetun ilmanvaihdon ansiosta.

Nurmeksen pääkirjasto toimii kulttuuritalossa, jossa asiakkaille on entistä viihtyisämmät ja monikäyttöisemmät tilat. Näissä tiloissa asiakkaiden on mahdollista oleilla, opiskella ja kokoontua yhteisen tekemisen merkeissä.

Kirjaston toimintoja eriytetään ja tiloja varataan erilaiselle kirjastonkäytölle sekä kolmannen sektorin toimijoiden käyttöön.

Kirjaston keskeisin palvelu on monipuolinen ja uusiutuva kokoelma. Jatkuvan kokoelmanhoidon avulla kirjastoa kehitetään kokoelmavarastosta ajankohtaiseksi ja innostavaksi kirjastoksi, josta jokainen löytää sopivaa aineistoa itselleen.

Kötsin museo uudistunut ilme ja syvällisemmät näyttelykokonaisuudet johdattelevat kävijät Nurmeksen historiaan. Näyttelyissä on mukana esineiden ja monipuolisen kuva-aineiston lisäksi liikkuvaa kuvaa, ääntä ja tuoksuja. Museo järjestää teemailtoja, joiden puitteissa yleisö saa esitellä itselleen merkityksellisiä esineitä ja valokuvia sekä jakaa muistojaan muiden kanssa. Kouluyhteistyötä lisätään tarjoamalla kouluille ja muille lasten ja nuorten parissa toimiville tahoille valmiita oppimis- ja elämyskokonaisuuksia, joita voidaan laatia yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Galleria Tyko on myös peruskorjauksen jälkeen yksi maakunnan parhaista galleriatiloista. Galleria on tarkoitettu erityisesti kuvataiteen ammattilaisten näyttelyille, mutta myös edistyneitä harrastajia voidaan painavista syistä hyväksyä näyttelyiden järjestäjiksi. Galleriatilaa hyödynnetään aiempaa tehokkaammin myös Nurmes-talon muun toiminnan syventämisessä.

Hannikaisen salin uudistettu esitystekniikka on ammattitaitoisen henkilökunnan tärkein työkalu. Salissa voidaan toteuttaa kulttuuri- ja muidenkin tilaisuuksien vaatima ääni- ja valosuunnittelu korkeatasoisesti. Päivitetyn elokuvatekniikan avulla nautitaan elokuvauutuuksista, ja uudistettu katsomo viimeistelee asiakkaan elämyksen.

Nurmes-talon sujuvan toiminnan takaaminen edellyttää resurssien lisäämistä. Tilavarauksen hoito, tilojen toimintakunnon takaaminen varaajille ja tiedonkulun varmistaminen voisi olla yhden, mahdollisesti osa-aikaisen henkilön tehtävä. Tapahtumasihteerin tms. rekrytoiminen talon avaamisen jälkeen tulee selvittää vuoden 2020 aikana. Nurmes-talosta on tulossa koko alueelle käyntikortti, jonka toiminnan on oltava ulos- ja sisäänpäin ammatti- ja saumatonta.

Nurmes-talo – kulttuuriolohuone kaikille

Tuotteet ja palvelut:

- ohjelmatuotanto: omat tilaisuudet, ulkopuoliset vuokraajat, yhteistuotannot
- kokouspalvelut, tilavuokraus: kolme erikokoista kokous- ja koulutustilaa, lisäksi myös Palanderin sali ja Hannikaisen sali soveltuvat kokous- ja koulutuskäyttöön
- monipuolinen ja houkutteleva pääkirjasto
- kahvilapalvelut yrittäjävetoisesti
- Kötsin museo
- elokuvateatteri Kino Hannikainen

- taiteen perusopetuksella terveet ja toimivat tilat: tanssinopetus Palanderin salissa, musiikkiopiston omat tilat

Nurmes-talon kärkituote on monipuolisuus

- kulttuuritalossa kaikki saman katon alla
- asiakaskunnan laaja ikäjakauma: kaikenikäiset kuntalaiset tavoitetaan kattavasti
- yleisö ajautuu käyttämään myös sellaisia kulttuuripalveluja, joita eivät muuten käyttäisi: kirjastossa kävijä kurkkaa galleriaan, elokuvissa käynti sisältää helposti myös kirjasto- ja galleriakäynnin jne. Suunnittelemattomien kulttuurikohtaamisten määrä on suuri.

2.2. Nurmeksen kulttuuriympäristöt ja elinvoimaiset kylät

Tulosalueella tunnistetaan kylät veto- ja pitovoimatekijöiksi koko kaupungille. Kuntaliitoksen myötä aktiiviset ja elinvoimaiset kylät ovat entistä tärkeämpiä toimintavireen ylläpitäjiä koko uuden Nurmeksen alueella.

Kylätoimijat (kylä- ja nuorisoyhdistykset, kylätoimikunnat, marttajärjestöt) tukevat toiminnallaan paikallisia yrittäjiä, tiedottavat palveluista, hyödyntävät yrittäjiä tapahtumien järjestämisessä ja tukevat näin ollen myös maaseutujen elinvoimaisuutta.

Aktiivinen kylätoiminta luo yhteisöllisyyttä ja lisää asukkaiden halua kehittää ja sitoutua elinympäristöönsä. Kylätoimijat ylläpitävät rakennuksia ja yhteisiä alueita (kokoontumispaikat ja maisemat), jotka tukevat myös mm. kunnan kulttuurityön ja yrittäjien toimintaa.

2020

Kirjastoautojen hankintaan tarkoitettu valtionavustus on tulossa haettavaksi vuoden 2020 keväällä. Hallituksen esityksessä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020 on myönnetty yhden miljoonan euron määräraha kirjastoautoille (momentti 29.80.30.4). Hyvinvointilautakunta päätti 17.11.2019 hakea valtionavustusta uuden kirjastoauton hankkimiseksi heti, kun Aluehallintovirasto avaa avustusportaalin. Uuden kirjastoauton hankinta on noin 360 000 euron investointi.

2020–2021

Nurmes-talon peruskorjauksen aikana kulttuuritoimintaa viedään mahdollisuuksien mukaan kylä- ja nuorisoseurojen taloihin ym. Toiminta jatkuu tämän jälkeen kylien omana toimintana, mutta kaupunki voi avustaa mahdollisuuksien mukaan kylätoimijoita kulttuuri-toiminnan järjestämisessä.

Kauppalan talo on portti Puu-Nurmekseen ja Vanhan Kauppalan alueen keskeisiä rakennuksia niin sijainniltaan kuin ulkoasultaankin. Museonjohtaja, kulttuurisihteeri ja palveluoh-

jaaja suunnittelevat talon tulevaa käyttöä yhteistyössä kaupunkirakennepalveluiden ja mahdollisten tulevien toimijoiden kanssa. Kauppalan talon tulevat toimijat voivat olla yhdistyksiä, yrityksiä ja yksityishenkilöitä, mutta päävastuu rakennuksesta ja sen tiloista on kaupungilla.

Museo (koko strategiakausi)

- tukee kyläyhdistyksien ja -toimikuntien toimintaa luovuttamalla aineistoa veloituksetta eri tarkoituksiin
- on mukana Vanhan Kauppalan kehittämissuunnitelmissa ja tapahtumissa
- antaa viranomaislausuntoja koskien RKY-alueita (valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö) vanha kauppala, asema-alue ja Ylikylä.

2.3. Järjestöt ovat voimavara

Kulttuuripalvelut tunnistavat järjestöjen ja yhdistysten merkityksen kuntalaisten hyvinvoinnin ja osallisuuden tukijana. Yhdistykset järjestävät monipuolisia tapahtumia, kuten kulttuuritapahtumia, koulutuksia ja luentoja, harrastustoimintaa sekä vertaistukea erilaisille ihmisryhmille Nurmeksessa.

Yhdistykset tarjoavat tapahtumia ja harrastuksia sekä jäsenille että avoimesti kaikille. Näin ne tavoittavat toiminnallaan sekä jäsenensä että kuntalaisia, jotka eivät kuulu yhdistyksiin. Yhdistykset järjestävät myös tapahtumia, joilla tavoitetaan osallistujia ympäri Suomen, joiden yhdistysten työllä on merkitystä kaupungistamme syntyvän mielikuvan luomisessa.

Yhdistykset ja esim. maakunnalliset järjestöt voivat nopeastikin vastata tarpeisiin, joita Nurmeksessa syntyy. Yhdistykset voivat tukea osallisuutta tekemällä aloitteita ja järjestämällä toimintaa, jota alueelta puuttuu. Yhdistykset voivat järjestää erilaista toimintaa yhteistyössä kaupungin kanssa ja tukea näin myös kaupungin strategisia tavoitteita. Yhdistykset edustavat isoa joukkoa nurmekselaisista ja niiden toiminnassa on mukana kuntalaisia eri ikäryhmistä. Näin ollen yhdistysten elinvoimaisuus lisää kuntalaisten osallisuutta ja hyvinvointia sekä aktiivisuutensa kautta myös kaupungin elinvoimaisuutta.

2020-2021

Kulttuuritoiminnan toiminta- ja kohdeavustusmäärärahojen määrätietoinen nostaminen järjestöjen toimintaedellytysten parantamiseksi.

2018 – 15 000

2019 – 16 000

2020 – 26 450 – kuntaliitoksen vaikutus

2021 – vähintään 28 000, seurataan ensimmäinen avustushaku

uuden Nurmeksen aikana keväällä 2020

Valtimon pitäjän järjestökentästä nousee esille karjalaisen kulttuurin ja karjalan kielen vaaliminen, mikä on kulttuuritoiminnan näkökulmasta merkittävä alueellinen erikoisuus.

Valtimon kohtaamispaikka -hanke

Leader-rahoitteinen hanke käynnistyi konkreettisesti tammikuussa 2020, kun järjestökoordinaattori aloitti tehtävässään. Hankkeen tavoitteena on tukea järjestöjen toimintaa ja toteuttaa myös konkreettinen, kaikille avoin kohtaamispaikka Valtimolle.

Koko strategiakausi

Kaikki kulttuuripalvelujen yksiköt tekevät monipuolista tapahtumayhteistyötä yhdistysten kanssa.

2.4. Kulttuurin käyttäjiksi opitaan nuorina

Kirjasto toimii yhteistyössä varhaiskasvatuksen, koulujen ja muiden lasten ja nuorten kanssa töitä tekevien tahojen kanssa sekä vanhempia kuunnellen. Kirjasto on mukana tukemassa eri-ikäisten oppimista tutustuttamalla lapsia, perheitä ja koululaisia kirjaston palveluihin ja aineistoihin. Kirjasto tarjoaa kirjavinkkausta, kirjastonkäytön ja tiedonhankinnan opastusta eri ryhmille. Toimintaa suunnitellaan ja kehitetään yhteistyössä varhaiskasvattajien ja opettajien kanssa uusien varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmien mukaisesti. Erityisesti painotetaan lapsiperheiden palveluita.

Kulttuurityö:

- Hyvän Joulun toivotus Suomen lapsille -tapahtuma on järjestetty osana Nurmeksen Joulumusiikkia vuodesta 2004 lähtien. Tärkeimmät yhteistyökumppanit tapahtuman tuottamisessa ovat Kirkkokadun ja Porokylän alakoulut.
- Taiteen perusopetuksen mukainen musiikin opetus on ostettu Pielisen Karjalan musiikkiopistolta (Lieksan kaupunki) vuodesta 1978 lähtien. Vuonna 1995 tehty sopimus on päivitetty keväällä 2020.
- Taiteen perusopetuksen mukainen tanssinopetus: järjestäjänä Nurmeksen Seppöjen tanssijaosto, rahoitus Ylä-Karjalan kansalaisopiston kautta.
- Päiväkodeissa, ryhmäperhepäiväkodeissa ja perhepäivähoidossa oleville lapsille järjestetään kulttuuritilaisuuksia hoitopäivien aikana.
- Konserttikeskus ry:n Konsertti joka kouluun -hankkeessa on oltu mukana vuodesta 2010 lähtien. Konsertit järjestetään edelleen vuosittain kaikille perusopetuksen oppilaille, mikäli hanke jatkuu.
- Lisäksi järjestetään mahdollisuuksien mukaan kulttuuritilaisuuksia koko perheelle.

- Vuoden 2020 aikana tutkitaan liittyminen maakunnalliseen lastenkulttuuriverkostoon.
- Nurmekselaisten nuorten kulttuuriharrastaminen on tutkitusti korkealla tasolla ("Nurmekslaisnuoret ovat kulttuurikansaa", Ylä-Karjala 20.2.2020). Kulttuurityö jatkaa taiteen perusopetuksen järjestäjien kanssa tehtävää yhteistyötä, ja on omalla panoksellaan mukana tekemässä kulttuuriharrastamisesta houkuttelevaa lapsille ja nuorille.

Museo:

- Tapahtumien kehittäminen yhdessä lasten kanssa, esim. joulutapahtuma Ikolan pihapiirissä.
- Kestävään kehitykseen ja ekologiseen elämäntapaan kannustavat teematapahtumat Ikolan pihapiirissä.
- Ikolan maalaismiljöön monimuotoisuuden lisääminen yhdessä Ylä-Karjalan luonnonystävät ry:n kanssa.
- Opastetut kierrokset tutussa kulttuuriympäristössä. Ohjataan osallistujia näkemään ja tunnistamaan historiallisia kerrostumia ja samalla lisätään oman historian ja ympäristön tuntemusta ja arvostusta.
- Lapsille omia museonäyttelyjä Nurmes-talon peruskorjauksen jälkeen.
- Museokasvatus madaltaa kynnystä vierailta museossa.

Kaikki yksiköt tarjoavat TET-jaksoja ja kesätöitä nuorille.

2.5. Kulttuuripalvelujen saavutettavuuden varmistaminen

- Vuonna 2019 laadittiin suunnitelma kirjaston kotipalvelun toimintamallista Nurmeksen alueella ja toiminta käynnistetään vuonna 2020. Käytännön toiminta osoittaa palvelun kysyntä-kustannus-suhteen ja resursointitarpeen tuleville vuosille. Palvelun yhdistämistä kirjastoauton uusittaviin reitteihin selvitetään.
- Kirjastoautoa voidaan hyödyntää myös muuhun jalkautuvaan työhön yli hallintorajojen.
- Tulosalueella käytetään monikanavaista tiedottamista, ja kuntalaisille tarjotaan palveluja verkossa ja verkkopalvelujen käytössä (Finna, Miunpalvelut, eMuseo) opastetaan sekä puhelimitse, yhteisesti että kasvotusten.
- Yhdistysten toimintaa tuetaan sekä henkilökohtaisella ohjauksella sekä kaupungin tiloissa että yhdistysten tapaamispaikoissa, mutta myös etäpalveluilla.
- Ulkopuolelta tuodut esitykset pitävät Nurmeksen ajan tasalla: ei tarvitse matkustaa kauemmas nähdäkseen valtakunnallisesti tunnettuja esiintyjä tai nähdäkseen tuoreimmat elokuvat.

Nurmes-talon peruskorjauksen valmistumisen jälkeen

- Celia-asiakkaat ym. erityisryhmät huomioidaan kirjastossa
- Erityisryhmien huomiointi näyttelytoiminnassa ja Nurmes-talon palvelupisteissä:
  - * kuvatulkkausta näyttelyihin
  - * induktiosilmukka Hannikaisen saliin
  - * kulttuuritilaisuuksien suorat nettilähetykset Hannikaisen salista hoitolaitoksiin
  - * ääni- ja valomaailmat Kötsin museossa

3. Kulttuuripalvelujen tuloksikkokohtaiset tavoitteet

3.1. Kirjasto edistää lukemista ja kirjastopalvelujen saatavuutta

Nurmeksen kaupunginkirjaston visio strategiakaudelle 2018–2022:

Kirjasto on aktiivinen osa nurmekseläisten elämää.

Kirjasto on sivistys- ja kulttuurilaitos, joka pyrkii tavoittamaan kaikki kuntalaiset. Kirjasto edistää aktiivista kansalaisuutta ja toimii itse aktiivisesti yhteisössään sekä markkinoi palvelujaan. Se verkostoituu tavoittaakseen kaikki kuntalaiset ja verkostoitumalla tarjoaa palveluja myös niille, jotka eivät syystä tai toisesta kirjastotilaan pääse.

Valtimon lähikirjasto siirtyy Kuntalaisten talolle vuoden 2020 aikana. Kuntalaisten talosta on kehittymässä valtimolaisten kohtaamispaikka, jossa sijaitsee kirjaston lisäksi kaupungin asiakaspalvelupiste, nuorisotila, päiväkotiki, kahvila ja kokoustiloja. Useiden toimijoiden sijoittuminen saman katon alle luo mahdollisuuksia yhteistyölle lukemisen ja osallisuuden edistämiseksi.

Kirjastopalvelujen saavutettavuutta lisää omatoimiaika, jolloin lähikirjastoon pääsee varhaisaamuin, iltaisin ja viikonloppuisin klo 7-21. Tavoitteena on, että kirjastoauto palvelee myös Valtimon asukkaita syksystä 2020 alkaen.

Painopistealueet:

1. Kirjasto edistää lukutaitoa ja lukemiskulttuuria innostamalla lukemaan. Kirjasto voi erilaisin menetelmin madaltaa kaikkien kuntalaisten lukemiskynnystä. Tavoitteena on tarjota jokaiselle kuntalaiselle mahdollisuus lukea parhaaksi katsomassaan muodossa. Jokaiselle lukijalle löytyy sopiva formaatti: kaunokirja, tietokirja, äänikirja, e-kirja, Celia-kirja, selkokirja, isotekstinen kirja jne. Kirjasto on entistä aktiivisempi tarjotessaan aineistoja eri ryhmille.
2. Kirjastopalvelujen saavutettavuutta edistetään kehittämällä hakeutuvaa kirjastotyötä, kuten esim. kotipalvelua.

Tavoitteena on löytää niitä kohderyhmiä, jotka eivät nykyisin käytä kirjaston palveluja. Kirjastopalvelut ovat matalan kynnyksen palveluita, jotka edistävät kuntalaisten hyvinvointia ja ehkäisevät syrjäytymistä.

3.2. Kulttuurityön painopisteet ovat Nurmeksen Joulumusiikki, kaupungin taidekokoelma ja tiivistettyjen kulttuuriviikkojen luominen

Yleinen kulttuurityö luo myös tulevaisuudessa edellytyksiä kulttuurin harrastamiselle katsojana, kuulijana ja itse tekijänä. Paikallisia kulttuuriyhdistyksiä avustetaan paitsi toiminta- ja kohdeavustuksilla, myös tiloilla ja kulttuurityön henkilökunnan työpanoksella.

Painopistealueet:

1. Nurmeksen Joulumusiikki

Nurmeksen Joulumusiikki järjestettiin ensimmäisen kerran vuonna 1993.

- Taiteellisena johtajana toimi vuoteen 2010 asti Jouni Pirinen, vuodesta 2011 alkaen taiteellisena johtajana on toiminut musiikin maisteri, oopperalaulaja Jussi Merikanto.
- 1997 Nurmes julistautui kaupunginhallituksen päätöksellä Suomen Joululaulukaupungiksi.
- 2005 Pohjois-Karjalan maakuntahallitus vahvisti Nurmeksen aseman Suomen joululaulukaupunkina.
- 2009 Nurmes julistettiin kaupunginhallituksen päätöksellä Euroopan Joululaulukaupungiksi.

Nurmeksen Joulumusiikista on kehittynyt kansallisesti ja jopa kansainvälisestikin ainutlaatuinen, jouluseen musiikkiin keskittyvä tapahtuma, jonka puitteissa halutaan tarjota korkealaatuisten konserttikokemusten lisäksi myös pysyviä vaikutuksia paikkakunnalle panostamalla lasten ja nuorten toimintaan. Nurmeksen Joulumusiikin tavoitteena on alusta lähtien ollut uuden joululaulukulttuurin kehittäminen ja tukeminen – perinteisiä joululauluja unohtamatta.

Kaupungin organisaation ulkopuolinen taiteellinen johtaja mahdollistaa tapahtuman kannalta välttämättömät verkostot ja kontaktit. Joulumusiikin pitkäjänteinen kehittäminen on tehokkaampaa, kun taiteellinen johtaja katsoo paikkakuntaamme eri näkökulmasta ja kauempaa.

Nurmeksen Joulumusiikin viime vuosien suurimmat kehittämiskohteet ovat olleet

- suuren yleisön pikkujoulushow't PielisAreenalla yhteistyössä Nuoriso- ja matkailukeskus Hyvärilän kanssa 2016–

- Hyvän Joulun toivotus Suomen lapsille PielisAreenalla 2017–2018
- Pieni tulitikkutyttö -tanssinäytökset PielisAreenalla yhteistyössä Nurmeksen Seppöjen tanssijaoston kanssa 2019.

Vuosien 2020-2022 tavoitteet Joulumusiikin ohjelmiston kehittämisessä ovat

- paikallisen kuorolauluperinteen vahvistaminen ja uusien sisältöjen rakentaminen, mahdolliset kuorovierailut
- yhteistyö Valtimon pitäjän toimijoiden kanssa erityisesti kuorolaulussa ja karjalan kielen ylläpitämisessä sekä uudet konserttipaikat Valtimon pitäjässä
- yhteistyö Joensuun kaupunginorkesterin kanssa uuden jouluteoksen tilaamisessa
- Joulumusiikin sisällön vieminen valtakunnalliseen verkkoon

Strategiavuosien aikana Nurmeksen Joulumusiikissa on kaksi rinnakkaista kehityslinjaa: matkailua tukevien sisältöjen luominen ja yhteisöllisyyden kasvattaminen tuomalla esiin paikkakunnan omia vahvuuksia.

1.1. Joulumusiikista sisältöä vetovoimaiseen talvimatkailuun

Kulttuurimatkailun näkökulmasta Joulumusiikin tulisi tarjota sellaisia elämyksiä, joita ei välttämättä ole mahdollista kokea muualla kuin Nurmeksessa. Esitysten tuomiseen Nurmekseen tulisi näin ollen panostaa nostamalla ostomäärärahaa maltillisesti.

Nurmeksen Joulumusiikki on sisällöntuottajan roolissa matkailutoimijoiden kanssa toteutettavassa yhteistyössä. Kumppaneita ovat olleet Hyvärilä Oy, Break Sokos Hotel Bomba, Puukarin pysäkki ja Männikkölän pirtti, ja verkostoa pyritään myös laajentamaan lähivuosiina.

Nurmeksen Joulumusiikin vuonna 2020 julkaistavalla musiikkivideolla nostetaan esiin talvista Nurmesta. Videon suunnittelun ja toteutuksen keskeinen yhteistyökumppani on ollut sellisti Jussi Makkonen.

1.2. Saavutettavuus, tasa-arvo, moninaisuus ja osallisuus Joulumusiikin arvoina

Saavutettavuus

Jouluisia musiikkihetkiä viedään päiväkotikäisille, erityisryhmille ja ikääntyneille. Esiintymispaikkojen valintaa ohjaa ennakkoluulottomuus: Joulumusiikkia voi kuulla muuallakin kuin perinteisissä saleissa tai kirkoissa. Saavutettavuutta lisää myös laadukkaiden joulukonserttien tarjoaminen ilmaisella sisäänpääsillä.

Laajalla yhteistyöllä edistetään myös saavutettavuutta mahdollistamalla paikallisille kult-

tuurialan toimijoille mukana olo tavanomaisesta poikkeavissa projekteissa. Vahvan harrastustoiminnan tukeminen jättää alueelle pysyviä jälkiä toisin kuin kertaluonteiset ulkopuolisten tähtiesiintyjien vierailut. Paikallisten osajien tukeminen ja uusien kontaktien luominen myös heidän käyttöönsä vahvistaa toiminnan jatkuvuutta.

Tasa-arvo

Ohjelmistosuunnitteluun vaikuttaa myös pyrkimys tasa-arvoon: tämä näkyy niin esiintyjävalinnoissa kuin esitettävässä materiaalissakin. Tavoitteena on myös kaikkien ikäryhmien huomiointi.

Moninaisuus

Joulumusiikki on moninaista: mikään musiikkigenre ei ole tärkeämpi kuin toinen. Joulun liittyy erilaisia teemoja, jotka saavat myös näkyä Joulumusiikissa.

Osallisuus

Joulumusiikki haluaa jatkossakin edistää kulttuuria harrastavien nuorten toimintaa. Yhteistyöprojektit edistävät osallisuutta laajemminkin alueella, myös yrityksissä ja yhteisöissä.

2. Kaupungin taidekokoelma

Nurmeksen kaupungin taidekokoelma koostuu noin 500 taideteoksesta, jotka on ostettu tai saatu lahjoituksena. Teokset ovat sijoitettuina kaupungin ja konserniyhtiöiden tiloissa sekä nykyisin myös Siun Soten vuokraamissa kiinteistöissä. Jälkimmäisissä olevat taideteokset on vakuutettu elinvoimapalvelujen toimesta.

Taidekokoelman teoksia on säilytyksessä myös museon taideteosvarastossa Ikolassa ja Taidetalossa, vaikka ihanteellisinta olisikin, että kaikki kokoelman teokset olisivat yleisön nähtävillä. Taidekokoelman säilyvyydestä ja kaupungin omistuksessa olevista muistomerkeistä vastaa Nurmeksen museo. Taidekokoelman inventaario on tehty vuonna 2019, ja vuonna 2020 museo inventoi Valtimolla olevat, kunnan omistuksessa olleet taideteokset osaksi kaupungin taidekokoelmaa.

Nurmeksen kaupunki vastaanotti vuonna 2018 kokoelman nurmekselaisen Alma Pääkkösen teoksia. Kauppalan talon tulevan käytön suunnittelussa huomioidaan teosten jatkuva esitleminen vaihtuvissa näyttelyissä.

Uusien teosten vastaanottamisen tulee tapahtua taiteellisten ja paikallisten kriteerien mukaan. Kokoelman kartuttamisen tulee olla tarkoin hallittua, koska varastossa olevien teosten lukumäärä on jo tällä hetkellä suuri.

Prosentti taiteelle -periaatteen noudattamiselle tavoitellaan jatkoa. Ensimmäinen periaatteen mukainen teos hankittiin vuonna 2015 valmistuneeseen Porokylän päiväkotiin. Vuonna 2019 julkistettiin Pikku Kaarlen päiväkodin taideteos. Vuoden 2020 aikana selvitetään mahdollisuus tilata Nurmes-taloon prosentti taiteelle -periaatteen mukainen taideteos.

3. Kesän ja talven kulttuuriviikot

Kulttuuritapahtumien keskittäminen tiettyyn ajanjaksoon kesällä ja joulun alla tutkitaan vuoden 2020 aikana. Kesäviikkojen ajankohta voisi olla juhannuksen jälkeen, talviviikot joulukuun alkupuoliskolla. Keskitetyillä kulttuuriviikoilla tavoiteltaisiin hyötyjä erityisesti seudun elinkeinoelämälle, kun taas ympärivuotinen kulttuuri- ja harrastustoiminta palvelee tärkeänä pitovoimatekijänä kuntalaisia.

Keskitetyillä kulttuuriviikoilla ei tarkoiteta varsinaista festivaalia, vaan eri järjestäjien tuottamien kulttuuritapahtumien kokoamista yhteisen sateenvarjon alle ja Nurmeksen kaupungin tarjoamalle alustalle. Ohjelmaan **hyväksytyille** tapahtumille tarjottaisiin esim.

- tilat
- lisäresursseja viestintään ja markkinointiin
- yhteys lipunmyyntijärjestelmään
- ääni- ja valotekniikka

Tapahtumien järjestäjät tuottaisivat tapahtumat omalla riskillään, mutta voimakkaasti tuetusti em. seikkojen vuoksi.

Kesän ja talven kulttuuriviikkojen – kesä- ja talviviikkojen – aloitus on mahdollista aikaisintaan talvella 2021, sillä on tarkoituksenmukaista odottaa Nurmes-talon peruskorjauksen valmistumista ja huolellista viimeistelyä ennen uuden toiminnan käynnistämistä.

Ääni- ja valotekniikan tarjoaminen tapahtumajärjestäjien käyttöön edellyttää lisää kalusto- ja henkilöstöresursseja. Selvitettävä on myös se, ovatko Nurmeksen kaupungin uusi alusta kulttuuritoimijoille ja hyvinvointilautakunnan avustusjärjestelmä osittain toisensa poissulkevia toimintoja.

3.3. Museo panostaa kokoelmatyöhön ja näyttelytoimintaan

Nurmeksen museon toiminnan painopistealueet strategiakaudella ovat kokoelmatyö ja näyttelytoiminta.

1. Kokoelmatyö

Nurmeksen museon 2020 päivitetty kokoelmapolitiikka on kulttuuristrategian liitteenä. Museo tallentaa monipuolisesti Nurmeksen alueen historiaa Valtimon alue mukaan lukien. Painopistealueet ovat Nurmeksen yhteiskoulun historia, kauppalan historia, musiikki, meijeritoiminta sekä maa-talous- ja talonpoikaisesineistö. Valokuvakokoelman pääpainopiste on kauppalan rakennushistoriassa sekä nykypäivän dokumentoinnissa. Romanikulttuuriin liittyvää aineistoa tallennetaan koko Suomesta ammatillisten museoiden tallennustyönjaon mukaisesti.

2. Näyttelytoiminta

Kötsin museon perusnäyttely uudistetaan Nurmestalon peruskorjauksen yhteydessä. Näyttelyä rakennettaessa luodaan moniaistisia kokemuksia tarjoava näyttelykokonaisuus. NykYTEknologiaa tullaan hyödyntämään siten, että tekniset osiot voidaan uusina tarvittaessa. Yhtenä perusnäyttelyn punaisista langoista toimii valtakunnan raja ja siihen liittyvät ilmiöt, ammatit ja niiden muutos sekä paikkakunnan henkilöhistoria.

Ikolan museon perusnäyttelyä kehitetään edelleen ja museon rakennuskantaa lisätään. Tällä hetkellä Ikolassa esitellään Nurmeksen maatalous- ja meijeritoimintaa, kalastusta, maitotaloutta, kaupankäyntiä, Kuokkastenkosken ruukin toimintaa sekä alueen palotoimen historiaa. Taiteilija Alma Pääkkösen betoniveistokset ovat esillä Ikolan ulkomuseon näyttelyssä. Ikola tarjoaa myös hyvät puitteet kesäisten tapahtumien järjestämiselle.

Kesäaikaan museoalueella on ollut lampaita elävöittämässä maalaismiljöötä. Ikolassa toimivan kesäkahvilan toimintaa kehitetään edelleen yhteistyössä 4H-yhdistyksen kanssa.

3.4. Tuetaan ihmisten kohtaamista ja osallisuutta

Palveluohjaus

- pyrkii nostamaan kaupungin ja yhdistykset tasaveroisiksi kumppaneiksi ja näyttämään, että yhdistykset ovat tärkeä osa kuntalaisten hyvinvointia.
- tunnistaa yhdistysten merkityksen osana kuntalaisten osallisuutta, mahdollisuuksia vaikuttaa omaan elinympäristöönsä sekä erityisesti heikoimmassa asemassa olevien kuntalaisten äänen esiin saamiseksi.
- kehittää keinoja, joiden avulla yhä useammat kuntalaiset löytävät yhdistystoiminnan sekä muita keinoja osallistua ja vaikuttaa omaan elinympäristöönsä.

- toimii osana kaupungin hyvinvointityöryhmää ja kehittää yhdistyksille keinoja tuoda tekemäänsä hyvinvointityötä näkyväksi mm. kaupungin hyvinvointityössä.
- tekee näkyväksi yhteistyötä ja toimintatapoja, joita kaupungin ja yhdistysten välillä on.
- lisää yhdistysten tasa-arvoista ja avointa tukemista kaupungin palveluissa sekä yhteistyössä.
- tukee yhdistysyhteistyön kehittämistä ja avoimuutta yli hallintorajojen sekä yhteistyössä mm. Siun soten kanssa.

Perhekeskustyö

Perhekeskuksen kohtaamispaikka tarjoaa perheille mahdollisuuden saada kokemuksen osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä. Perhekeskuksen verkosto pyrkii tukemaan perheitä löytämään harrastuksia ja tekemistä sekä osallistumaan aktiivisina kuntalaisina palvelujen arviointiin ja kehittämiseen. Järjestöt toimivat osana perhekeskusta ja kohtaamispaikkoja, ja palveluohjaus tukee perhekeskuksen verkoston yhdistystuntemusta.

Perheille tuodaan kohtaamispaikkaan sekä sen tiedotuskanaviin tietoa mm. yhdistysten ja Siun soten tarjoamasta tuesta. Kohtaamispaikka luo matalan kynnyksen tavoittaa palveluja. Myös muut kulttuuripalvelujen toiminnat (mm. kirjasto) toimivat osana perhekeskuksen verkostoa.

Digituki kuntalaisille / digituki yhdistyksille

Digitaalisten palvelujen käytön ohjausta on ollut tarjolla kuntalaisille ajanvarauksella helmikuusta 2019 alkaen. Palvelun käyttö on ollut erittäin vähäistä, joten vuoden 2020 aikana selvitetään, onko palvelun jatkamiselle sellaisenaan tarvetta. Digituen tarjoaminen yhdistyksille kuuluu sen sijaan palveluohjaajan yhdistystehtäviin.

Valtimon kohtaamispaikka

Valtimon Kohtaamispaikka -hanke käynnistyi alkuvuodesta 2020 ja kestää vähintään vuoden 2021 kesään. Hankkeen rahoittavat Vaara-Karjalan Leader ja Nurmeksen kaupunki.

Hankkeen tavoitteena on mm. luoda Valtimon Kuntalaisten talolle fyysinen kaikille avoin kohtaamispaikka, jossa järjestöt voivat järjestää omaa toimintaansa sekä tuottaa myös kaikille avointa toimintaa ja tapahtumia. Kohtaamispaikan tilojen käyttö on järjestöille maksutonta. Kohtaamispaikan yhteyteen avataan myös kahvila, jonka on tarkoitus avautua syksyllä 2020.

Tavoite kohtaamispaikan viralliselle avautumiselle on Kuntalaisten talon remontin vuoksi vuoden 2021 tammikuussa, mutta ennen sitä toimintaa on tarkoitus järjestää jo jossain määrin.

Hankkeen aikana luodaan myös malli kohtaamispaikkatoiminnalle ja mahdollistetaan kohtaamispaikkatoiminnan jalkauttaminen esimerkiksi Valtimon pitäjän kyliin. Yhtenä hank-

keen yhtenä tärkeimmistä tavoitteista on myös tukea kolmannen sektorin toimijoiden toimintaa esim. järjestämällä koulutuksia ja tarjota maksuttomia tiloja kokoontumisia ja tapahtumien järjestämistä varten.

4. Kulttuuristrategian toteutumisen seuranta

Kulttuuripalvelujen tulosalue raportoi hyvinvointilautakunnalle vuosittain strategian tavoitteiden toteutumisesta. Kulttuuristrategiaa päivitetään tarvittaessa ja päivitykset viedään hyvinvointilautakunnan käsittelyyn.

Nurmeksen museon kokoelmapolitiikka 2020 -2022

Nurmeksen museon tehtävä

Nurmeksen museo on kulttuurihistoriallinen museo, jonka tehtävänä on kerätä, tallentaa, säilyttää, tutkia ja esitellä Nurmeksen alueen kulttuuriperinnettä entinen Valtimon alue mukaan lukien sekä romanikulttuuriin liittyvää aineistoa. Tämän lisäksi Nurmeksen museo antaa asiantuntija-apua vanhojen rakennusten kunnostuksessa, antaa lausuntoja alueen rakennuskantaa koskevissa päätöksissä sekä välittää tietoa paikallishistoriasta.

Tallentamisen ja säilyttämisen lähtökohtana ovat asiantuntijuuteen perustuvien valintojen tekeminen kokoelmien kartuttamisessa ja dokumentoinnissa. Valinnat pohjautuvat museoiden keskinäiseen työnjakoon. Tallentaminen ja säilyttäminen koskee varsinaisen aineiston lisäksi myös niihin liittyvää tietoa.

Mihin kokoelmapolitiikkaa tarvitaan

Kokoelmiin liittyy paljon tietoa, joka muodostaa museotoiminnan tieteellisen perustan. Museoesineitä koskevaa tietoa tarvitaan niin näyttelytoiminnassa, asiakaspalvelussa, museo-opetuksessa kuin tutkimuksessakin. Kokoelmatyössä näkyy museon luonne muistiorganisaationa: työ ja vastuu kohdistuvat sekä menneisiin että tuleviin sukupolviin. Nurmeksen museon kokoelmatoiminta on suunnitelmallista ja aktiivista, ja se pohjautuu museoalan sisäisiin työnjakoihin. Aktiivisuutta toteutetaan tallentamalla myös nykyajan objekteja, dokumentoimalla kulttuuriympäristössä tapahtuvia muutoksia sekä tekemällä yhteistyötä muiden muistiorganisaatioiden ja sidosryhmien kanssa.

Kokoelmapolitiikka on menettelytapaohjeisto, jolla määritellään kokoelmahallintaa koskevia toimintatapoja ja turvallisuuteen, säilyttämiseen ja konservointiin liittyviä periaatteita. Sen avulla vahvistetaan työn suunnitelmallisuutta. Kokoelmapoliittisen ohjelman hyväksyy Nurmeksen kaupungin hyvinvointilautakunta. Kansainvälisen museoneuvoston ICOM:in museoeettisiä sääntöjä on hyödynnetty tätä ohjelmaa kirjoitettaessa. Museon jokaisen työntekijän tulee tavoitella museoeettisesti kestäviä ratkaisuja.

Kokoelmapolitiikkaa määrittävät päätökset ja linjaukset

Museotoimintaa ohjaavat Nurmeksen kaupungin säännöt, kulttuuristrategia sekä Suomen valtakunnan lait, asetukset ja Kansainvälisen museoneuvoston (ICOM) museotyön eettiset säännöt.

Ammatillisella museolla tarkoitetaan museolaissa valtion, kunnan tai kuntayhtymän taikka muun yhteisön tai säätiön ylläpitämää sääntömääräisesti museotoimintaa harjoittavaa toimintayksikköä, jolla on kokoelmat, vakituista ammatillista henkilöstöä ja joka on avoinna yleisölle.

Voimassa olevan museolain (314/2019) tavoitteena on ylläpitää ja vahvistaa yksilöiden ja yhteisöjen ymmärrystä ja osallisuutta kulttuurista, historiasta ja ympäristöstä; edistää kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen säilymistä tuleville sukupolville; edistää yhteisöllisyyttä, jatkuvuutta ja kulttuurista moninaisuutta sekä edistää sivistystä, hyvinvointia, yhdenvertaisuutta ja demokratiaa.

Museotoiminnan tarkoituksena on kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen tallentaminen ja säilyttäminen, aineistoja ja muita sisältöjä koskevan tutkimuksen edistäminen ja hyödyntäminen, aineistojen ja tiedon saatavuuden, saavutettavuuden ja käytön edistäminen, kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen esittäminen ja elämysten tarjoaminen sekä yleisötyö, vuorovaikutus sekä opetuksen ja kasvatuksen edistäminen.

Ammatillisten museoiden käyttökustannuksiin myönnettävän valtionosuuden tavoitteena on edistää kulttuuriperinnön kattavaa tallentamista sekä monipuolisten, alueellisesti kattavien ja yhteisölleen merkittävien museopalveluiden saatavuutta. Valtionosuuden saamisen edellytyksenä on, että

- 1) museon ylläpitäjänä on kunta tai kuntayhtymä taikka sellainen yksityinen yhteisö tai säätiö, jonka sääntömääräisiin tehtäviin kuuluu museotoiminnan harjoittaminen tai museon ylläpitäminen;
- 2) museon toiminnalle on taloudelliset edellytykset;
- 3) museota ei ylläpidetä taloudellisen voiton tavoittelemiseksi;
- 4) museolla on toimintaa ohjaavat säännöt, joissa sen vastuualue on määritelty;
- 5) museolla on kokoelma ja kokoelmapoliittinen ohjelma;
- 6) kokoelman säilyminen museokokoelmana on turvattu myös museon lopettaessa toimintansa;
- 7) museo on avoinna yleisölle säännöllisesti, sen toiminta on ympärivuotista ja sen kokoelmat ovat museon käyttäjien tavoitettavissa;
- 8) museon tilat ovat tarkoituksenmukaiset;
- 9) museolla on toiminnasta vastaava päätoiminen johtaja, jolla on virkaan tai tehtävään soveltuva ylempi korkeakoulututkinto, johtamistaito ja tehtävän edellyttämä riittävä perehtyneisyys museon toimialaan ja tehtäviin;
- 10) museolla on vähintään kaksi päätoimisessa palvelussuhteessa työskentelevää museoalan asiantuntijaa, joista toinen voi olla samalla museon johtaja ja joilla on soveltuva korkeakoulututkinto sekä suoritettut museologian perusopinnot;
- 11) museolla on riittävä määrä muuta henkilöstöä;
- 12) museolla on monivuotinen tavoitteita, toimintaa ja taloutta koskeva suunnitelma.

Nurmeksen museossa museoalan koulutuksen saaneita asiantuntijoita ovat museonjohtaja ja konservattori. Lisäksi museossa työskentelee vakituisesti museoassistentti.

Museolain lisäksi museotoimintaa ohjaavat mm. muinaismuistolaki, rakennusuojelulaki, maankäyttö- ja rakennuslaki, laki kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta ja tekijänoikeuslaki.

Kansainvälinen Museoneuvoston (ICOM) laatimat Museotyön eettiset säännöt toimivat museotyön yleisenä eettisenä ohjenuorana. Ne määrittelevät vähimmäisvaatimukset museoiden ja niiden henkilökunnan ammattikäytännölle ja valmiuksille.

Kokoelmien synty

Nurmeksen museon esinekokoelmaan kuuluu noin 20 000 esinettä. Nurmeksen esinekokoelman pohjana on museon perustajan, talollinen Väinö Hämmäläisen testamenttilahjoitus, jolla hän lahjoitti koko omaisuutensa Nurmeksen kauppalalle museotyötä varten. Tässä yhteydessä saatiin hänen keräämänsä kokoelma, joka muodostaa nykyisen Nurmeksen museon kokoelmien ytimen, yli 3000 esinettä. Osa Hämmäläisen esineistöstä edustaa tavanomaista, moniin muihinkin museoihin tallennettua esinetyyppejä, mutta kokoelmassa on joitakin merkittäviä esineitä.

Tuohesta valmistettuja esineitä, jotka kuuluvat museonperustaja Väinö Hämmäläisen kokoelmaan. Kuva: Laura Hotulainen, Nurmeksen museo.

Toinen suuri, Nurmeksen museon esinekokoelman pohjana oleva kokonaisuus on Nurmeseuran museolle lahjoittama esineistö. Seura toimeenpani 1960-luvun lopulla laajan keräyksen, jonka avulla sen ylläpitämään, Porokylän viljamakasiinissa sijainneeseen museoon saatiin koottua yli tuhat enimmäkseen maatalouteen liittyvää esinettä. Nurmeseura lahjoitti em. esineistön Nurmeksen kaupunginmuseolle 1980-luvun alussa.

Kokoelmien kartunta

Kokoelmatoiminnan vuosittaisia määrällisiä tavoitteita käsitellään museon toimintasuunnitelmassa, jonka hyvinvointilautakunta hyväksyy. Toimintasuunnitelman yhteydessä käsitellään talousarvio, joka linjaa myös kokoelmatyön resursointia. Nämä asiakirjat määrittävät museon toiminnan peruslinjan seuraavaksi vuodeksi.

Esinekokoelmaan on liitetty vuosittain keskimäärin 30 lahjoituksena saatua esinettä. Luettelointimäärät ovat kuitenkin vaihdelleet voimakkaasti eri vuosina, sillä henkilökunnan vähäisyyden vuoksi

museoammatillisen henkilökunnan työtä joudutaan priorisoimaan voimakkaasti, eikä pitkäjänteiselle luettelointityöskentelylle aina järjesty riittävästi aikaa. Valtaosa lahjoitetuista esineistä saadaan yksityishenkilöiltä.

Valokuva- ja negatiivikokoelmaan kuuluu noin 83 000 luuteloitua valokuvaa ja negatiivia. Museoon tulee vuosittain satoja, joskus jopa tuhansia valokuvia ja negatiiveja käsittäviä lahjoituksia. Nykyisin suuri osa lahjoitetuista valokuvista on pelkästään digitaalisessa muodossa. Tämä helpottaa luettelointityötä ja säilytystä, mutta fyysisen objektin puuttuminen asettaa kuvan pitkäaikaisen säilyvyyden kyseenalaiseksi. Tavoitteena on kartuttaa valokuvakokoelmaa vuosittain 500 uudella valokuvalla. Suomen arkistojen museoiden ja kirjastojen hakupalvelusta Finnasta löytyy noin 22 500 Nurmeksen museon kokoelmiin kuuluvaa valokuvaa ja 2500 esinettä.

Kokoelmien kartuttamisen tavoitteena ovat kokoelmat, jotka antavat todenmukaisen kuvan Nurmeksen menneisyydestä, toimivat paikkakunnan muistina ja tukevat ihmisten paikallisidentiteettiä ja suhdetta kotiseutuunsa. Esineen kokoelmiin ottamisesta päättää museonjohtaja. Ensisijaisina kriteereinä ovat paikallisuuden lisäksi hyvät kontekstiedot esineestä. Toiseksi esineen pitää olla hyväkuntoinen. Vaurioituneita tai puutteellisia esineitä ja muita aineistoja otetaan kokoelmiin vain silloin, jos ne ovat täysin ainutlaatuisia. Sen sijaan kuluneisuus ei ole kokoelmiin ottamisen esteenä.

Deponointi eli aineiston tallentaminen museon kokoelmiin siten, että museo ei omista aineistoa, tulee kysymykseen vain poikkeustapauksissa. Nurmeksen museoon on deponoitu Nurmeksen ev.lut. seurakunnan vanhinta esineistöä sekä Karjalaisen Kulttuurin Edistämisseuralle kuuluvaa Murtovaaran talomuseon esineistöä.

Käytettävissä olevat tilat asettavat kokoelmien kartuttamiselle selvät rajat. Jokaisen kokoelmaan otetun esineen säilyttäminen maksaa. Kartuttamisen on oltava harkittua ja kokoelman laatua parannetaan myös poistojen avulla.

Painopistealueet

Tallennusalueen määrittäminen on jatkuva prosessi, jossa kiinnitetään huomiota sellaisiin nykypäivän ja lähihistorian ilmiöihin ja tapahtumiin, jotka uhkaavat kadota ilman museon tallennustyötä.

Nurmeksen museon esinekokoelman painopistealueet ovat yhteiskoulun historia, musiikki, kauppalan historia, meijeritoiminta sekä kansanomaisen maatalous- ja talonpoikaisesineistö. Valokuvakokoelman pääpainopistealue on kauppalan rakennushistoria.

Nurmeksen museo on mukana museoiden valtakunnallisessa tallennus- ja kokoelmayhteistyössä, jonka tavoitteena on kehittää museoiden nykydokumentointiyhteistyötä sekä valtakunnallista tallennustyönjakoa. Tavoitteena on välttää kokoelmien päällekkäisyyksiä. Nurmeksen museon tallennusvastuualueena on romanikulttuuri.

Kokoelmien hallinta ja jaottelu

Museolla on esine-, valokuva-, ja AV-kokoelmat. Arkistoaineiston, muistitiedon ja kirjallisuuden säilyttämisessä päävastuu on muilla perinnelaitoksilla, joskin edellä mainittuja aineistoja tallennetaan myös Nurmeksen museoon. Kotiseutuarkistoon tulleet valokuvat, äänitteet, elokuvat sekä vanhin, ennen 1900-luvun alkua peräisin oleva tai muuten hauras asiakirja-aineisto talletetaan museon arkistoon.

Museokokoelmien säilyvyys

Nurmeksen museolla on tarkoitusta varten rakennetut, vuonna 1988 valmistuneet säilytys- ja konservointitilat, ja museo hoitaa ja säilyttää kokoelmiaan asianmukaisesti. Säilyttäminen ja konservointi ovat luonteeltaan kokoelmia tuhoavien prosessien hidastamista satojen, jopa tuhansien vuosien perspektiivissä. Vaikka täydellisiä olosuhteita ei ole olemassa, museossa työskentelevien tulee omalla toiminnallaan pyrkiä saattamaan kokoelmansa mahdollisimman hyvässä kunnossa seuraaville sukupolville.

Näkymä Nurmeksen museon päävarastosta. Kuva Laura Hotulainen, Nurmeksen museo.

Kokoelmat sijaitsevat osastoissa, jotka on jaettu esinetyyppien mukaan. Taideteoksille, tekstiileille, arkistolle, valokuva- ja negatiivikokoelmalle ja pienesineille on oma osastonsa, joiden säilytysolosuhteet on suunniteltu kutakin aineistokokonaisuutta ja sen materiaaleja silmällä pitäen. Valtaosa esinekokoelmassa sijaitsee päävarastossa. Suurikokoiset maatalousesineet sijaitsevat ulko-varastoissa Ikolan museoalueella.

Museon kokoelmissa olevat esineet ja valokuvat on kaikki luetteloitu, diarioitu, valokuvattu ja varustettu numerolla. Objektien sijaintitiedot ilmenevät varastokirjoista ja pääluettelosta, joissa sijainti on ilmaistu numerokodeilla. Ikolan museon päävarasto on varustettu palo- ja varashälytysjärjestelmän, samoin Kötsin museo. Päävastuu museokokoelmien säilyvyydestä ja kokoelmien säilytysolosuhteiden tarkkailusta ja arvioinnista sekä säilytys- että näyttelytiloissa on konservaattorilla.

Aineeton kulttuuriperintö

Aineettomaan kulttuuriperintöön sisältyy ilmiöitä, jotka elävinä ja muuntuvinä säilyvät sukupolvilta toiselle. Aineeton kulttuuriperintö voi olla esimerkiksi suullista perinnettä, esittävää taidetta, sosiaalisen elämän käytäntöjä, rituaaleja ja juhlamenoja tai luontoa ja maailmankaikkeutta koskevia tietoja ja uskomuksia, taitoja ja käytäntöjä. Näiden pohjalta voi syntyä esineitä, kuten työkaluja ja käsitöitä, erilaisia ilmaisun muotoja, kuten lauluja, runoja ja tansseja, tai leikkejä ja ruokia tai ruoanvalmistustapoja. Aineetonta kulttuuriperintöä tallennetaan elokuvaamalla sekä myös haastatteluin, jotka tallennetaan kulloinkin käytössä olevan tekniikan avulla sekä mahdollisuuksien mukaan myös litteroimalla haastattelut. Paitsi omaa kokoelma-aineistoaan, museolla on hallussaan ja käytettävissään Nurmeseuran keräämä, pääosin 1970- 1980-luvuilta peräisin oleva haastattelunauha-aineisto.

Kokoelmanhallintajärjestelmä

Kokoelmien hyvä hallinta helpottaa kokoelmien käyttöä. Kokoelmatietojen jakaminen verkossa tekee aineistoa tunnetuksi ja lisää sen kysyntää.

Nurmeksen museo kuuluu Kantapuu-konsortioon. Kantapuu-konsortio perustettiin vuonna 2003 hallinnoimaan kantapuu.fi-kokoelmatietokantaa. Kantapuun ominaisuuksia aluksi osana E-kuva-ohjelmaa ja sittemmin osana Collectea on kehitetty konsortion ja muiden Ekuva/Collecte-organisaatioiden toimesta. Julkiset kokoelmatiedot löytyvät Kansalliskirjaston ylläpitämästä Finna-palvelusta (www.finna.fi). Osa valokuvista on ei-julkisia tietosuojasyistä, eivätkä kaikki luettelointilomakkeen tiedot näy julkisesti, vaan osa tiedoista on ainoastaan museon henkilökunnan nähtävillä. Luetteloinnissa ja digitoinnissa noudatetaan museoiden yhteistä luettelointiohjeistusta.

Luovutus sopimus ja – ehdot

Luovutus sopimuksen allekirjoittaessaan luovuttaja antaa museolle lahjoittamansa objektin täysin käyttöoikeuksin, eli museo saa päättää esineen säilytyksestä joko osana kokoelmaa tai rekvisiittaesineistöä. Museolla on oikeus myös karsia lahjoituksesta museon kannalta epäoleellinen osa. Museo ei kuitenkaan myy saamiaan lahjoitusobjekteja, vaan poistot tuhoetaan. Poikkeuksen muodostaa lakautetuilta kouluilta tuotu esineistö. Koulujen esineitä, kuten opetuskuvatauluja, voidaan myydä eteenpäin siinä tapauksessa, että museolla on kokoelmissaan jo entuudestaan vastavanlainen esine. Muun esineistön edelleenluovutus koskee ainoastaan museoammatillisesti hoidettua museokenttää, eli museo voi tarpeen tullen luovuttaa objekteja muiden museoiden kokoelmiin. Arkistoaineistoa luovutetaan arkistolaitoksille.

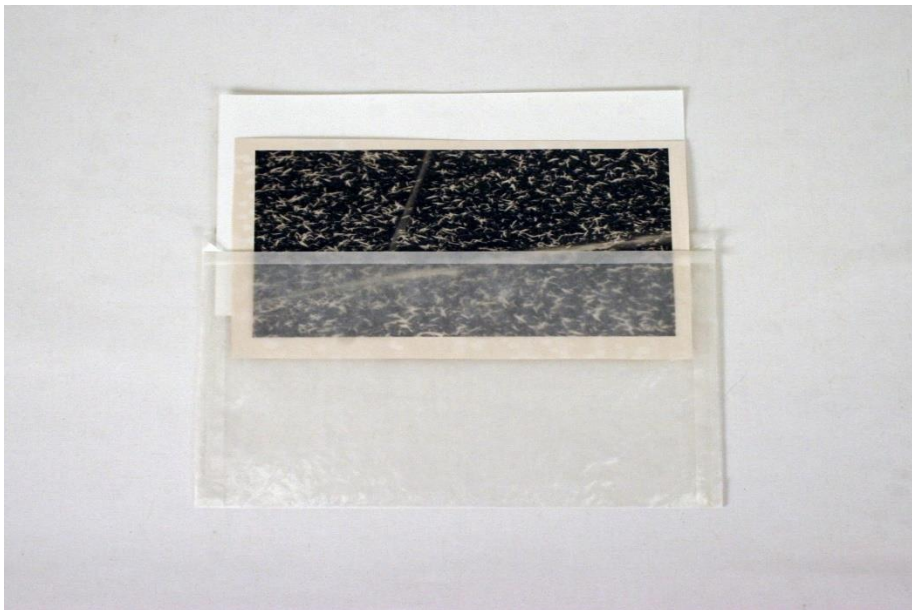

Nimeäminen ja numerointi

Luovutuslomake toimii esineen varsinaista diariointia ja luettelointia edeltävänä lähteenä. Aineisto liitetään kokoelmaan merkitsemällä objektin tiedot pääkirjaan ja antamalla objektille juokseva inventaarinumero. Esineet, kirjat ja arkistoaineisto ovat samassa diaariossa, valokuvilla ja negatiiveilla on oma juokseva numerointinsa, samoin AV-aineistolla omansa. Kukin saanto saa oman päänumeronsa, ja yksittäiset esineet ja valokuvat/negatiivit saavat oman alanumeronsa. Käsikirjastolla on oma numerointijärjestelmä.

Esine luetteloidaan yleisesti käytössä olevien luettelointistandardien mukaisesti, joten tiedot ovat yhteen sovitettavissa kansallisiin ja kansainvälisiin hakujärjestelmiin. Esineluetteloinnissa kirjataan objektin konteksti- ja kokoelmatiedot ja siihen liitetään digitaalinen kuva tai kuvia objektista. Tietokantaan merkitään myös teoksen esilläpitoon, materiaaliin sekä hoitoon ja säilyvyyteen liittyvät tiedot ja muut saatavilla olevat dokumentit. Esineisiin liittyvän tiedon on tarkoitus olla säilytettynä vielä siinäkin vaiheessa, kun itse esine on mahdollisesti jo tuhoutunut.

Ennen 2000-lukua museoesineet on luetteloitu manuaalisesti luettelointilomakkeille. Luettelointilomakkeet säilytetään museon kokoelmatiloissa siten, että pääluettelo ja aiheenmukainen esinekoristo sijaitsevat säilytysosaston eri osissa. Manuaalisesti luetteloitujen esineiden tiedot siirretään museotietokantaan vähitellen.

Valokuvat on pakattu hapottomasta silkkipaperista valmistettuihin kuvapusseihin, ja niissä on hapoton, irrallinen taustapahvi tuke-massa kuvaa. Kuvat on sijoitettu numerojärjestyksessä metallisiin, paloturvallisiin arkistokaappeihin. Negatiivit on pakattu negatiivitaskuihin arkistokansioihin numerojärjestyksessä, ja ne säilytetään kylmiössä. Nitraattinegatiivit sijaitsevat niin ikään kylmiössä, samoin lasinegatiivit kuten ääninauha- ja elokuva-aineistokin. Kuva Laura Hotulainen, Nurmeksen museo.

Poistot kokoelmista

Museoesineen poistoja kokoelmista tehdään erittäin harvoin. Poiston syyinä on lähes aina esineen aiheuttamat riskit muulle kokoelmalle, harvemmin objektin kontekstietojen puutteellisuus tai objektin kokoelmavastaavuudet museon omissa kokoelmissa. Viimeksi mainittu koskee lähinnä koulu-aineistoa. Karsimalla riskialttiit objektit kokoelmista luodaan jäljelle jäävälle kokoelmalle turvalliset

olosuhteet ja taataan kokoelman parissa työskentelevän henkilökunnan ja museokävijöiden turvallisuus. Kokoelmapoistot takaavat välillisesti paremman hoidon museoesineille, kun resurssit voidaan keskittää ydinkokoelman tallentamiseen. Esityksen esineen poistamiseksi tekee yleensä konservattori, ja museonjohtaja ja konservattori tekevät yhdessä poistopäätöksen. Tässä käytännössä noudatetaan ICOM:n eettisten sääntöjen artikla 2.14 linjaa. Poisto kirjataan kaikkiin esineeseen liittyviin asiakirjoihin (pääluettelo, diaariot, aiheenmukainen luettelo ja kortisto sekä varastokirja) allekirjoituksineen, jonka jälkeen esine tuhotaan.

Kokoelmien saavutettavuus, käyttö ja tutkimus

Pääsääntöisesti museon varasto- ja konservointitilat ovat yleisöltä suljettuja tiloja. Ulko-ovi pidetään lukittuna myös virka-aikana, joten tapaamiset tiloissa työskentelevän konservattorin kanssa on syytä sopia ennakolta. Tutkijat voivat päästä tarkastelemaan tilaamaansa aineistoa yhdessä henkilökunnan kanssa.

Kokoelmaesineitä lainataan muille ammatillisesti hoidetuille museoille, jotka voivat taata esineelle asianmukaiset säilytysolosuhteet. Lainauksesta päättää museonjohtaja, ja lainauksesta ja sen ehdoista tehdään aina kirjallinen sopimus. Muille kuin ammatillisesti hoidetuille museoille ei esineitä voida luovuttaa.

Valokuvakokoelmat ovat helposti yleisön lähestyttävissä internetissä ja kuvista on mahdollista tilata käyttöön vedoksia ilman, että siitä aiheutuu vaaraa kokoelmalle. Valokuva-aineiston ja siihen liittyvän tiedon julkista esittämistä rajoittaa tietosuojalaki.

Museolla on pääsääntöisesti valokuviansa tekijänoikeudet, eikä se luovuta vedoksia aineistosta, johon sillä ei ole tekijänoikeuksia. Tällaisia valokuvia ovat esimerkiksi Veljeksen Karhumäki Oy:n postikortit. Alkuperäisiä valokuvia ja negatiiveja ei luovuteta museon ulkopuolelle, vaan niistä tehdään kopiot.

Kokoelmien inventoinnin yhteydessä tehtävän perustutkimuksen lisäksi muu museon oma kokoelmia koskeva tutkimus liittyy pääasiassa näyttelyiden valmisteluun tai erillisiin tutkimusprojekteihin. Periaatteena on kertoa objektin välittämät tiedot yleisölle selkeästi ja oikeellisesti sekä ottaen huomioon erilaiset kohderyhmät. Kokoelmia ja teoksia ja koskevia tietoja julkaistaan etupäässä näyttelyiden yhteydessä, näyttelytiedotteina, näyttelyteksteinä sekä julkaisuina. Tutkimusta tehdään myös museon ulkopuolisten tahojen, kuten yliopistojen, toimesta. Tässä yhteydessä korostuu kokoelmatietojen julkisuuden tärkeys: museon on pyrittävä julkaisemaan tietoja kokoelmiinsa kuuluvista aineistoista saattaakseen ne tutkijoiden tietoisuuteen.

Opetuskokoelma-aineisto

Museon opetuskokoelmaan voidaan liittää sellaisia esineitä, joita ei oteta museokokoelmiin esimerkiksi sen vuoksi, etteivät ne ole peräisin museon omalta tallennusalueelta tai esineen kontekstietojen puuttumisen vuoksi. Opetuskokoelmaa säilytetään erillisessä, sille varatussa varastotilassa. Ulkomuseoalueen näyttelyesineet pyritään korvaamaan museokokoelmaan kuulumattomalla esineis-

töllä aina, kun se on mahdollista. Tämä käytäntö edesauttaa varsinaisten kokoelmaesineiden säilyvyyttä. Opetuskokoelma-aineistoa voidaan lainata myös muille tahoille kuin ammatillisesti hoide-
tuille museoille.

Mittarit

Arviointityökaluina käytetään kokoelmahallintajärjestelmän статистиikkatoimintoa sekä muuta seuranta- ja kirjanpitoa, jonka avulla kokoelma-aineiston kartunta raportoidaan jokavuotisissa museotilastoissa.

Kokoelmatoiminnan onnistuneisuuden mittareina käytetään kokoelmien digitointiastetta, saavutettavuutta verkon kautta, omien kokoelmien käyttöastetta näyttelytoiminnassa ja omista kokoelmista koostuvien näyttelyiden kävijämäärätilastoja. Mittareina käytetään myös kokoelmiin kohdistuvia kyselyiden, myytyjen valokuvien ja muille museoille annettujen kokoelmalainojen määriä. Täysin toimivia mittareita ei kuitenkaan ole, vaan kokoelmatoiminnan menestyksellisyys on todettavissa vasta ajan kuluessa. Lyhemmän aikavälin tarkastelulla edellä mainitut mittarit antavat kuitenkin riittävää viitteellistä tietoa museon toiminnasta ja sen kehitystarpeista.